

5. Ünite

İFA

İfa = Borcunun borcunu uygun olarak yerine getirmesidir.

- Kişi Bakımından Doğru İfa (Özellikle Doğru Kişiye İfa)
- Zaman Bakımından Doğru İfa (Doğru Zamanda İfa)
- Yer Bakımından Doğru İfa (Doğru Yerde İfa)
- Konu Bakımından Doğru İfa (Doğru Konuda İfa)

Özellikle Para Borçlarında İfa

- Para borcunda İfa yeri - Aliud
- Altın Kaydı - Dönüz Kaydı

Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde İfa

- Satış - Mal Değişimi (trampa) - Kira
- Hizmet - Eser sözleşmeleri

İfanın İspatı

- Makbuzla ispat - Seretle ispat

Tasarruf işlemi = Bir hakka doğrudan doğruya etki eden onu kuran, değiştiren veya sona erdiren hukuki işlemlerin genel adıdır.

Borçun bizzat borçlu tarafından yerine getirilmesi gereken haller

- Vekalet sözleşmesi - Eser sözleşmesi
- Hizmet sözleşmesi - Yayımlar sözleşmesi

İfa Yardımcısı = Borcunun yönetimi ve gözetimi altında hareket ederek borcunun açık yolda örtülü rızasıyla borcun ifasına katılan kimseye denir.

Kaim kişi = Borcu, borcunun İfa yardımcıları sıfatı olmaksızın borçlu yerine İfa eden kimselere denilmektedir.

* Edim sonucunun borabulmasına örnek = Mimari proje çizme

Halefiyet = Alacaklıyı İfa yoluyla tatmin eden üçüncü kişi, alacaklının yerine geçer. Sözün diğer bir anlatımıyla, bu gibi durumlarda üçüncü kişinin "İfası" ile borç sona ermez; sadece alacaklı değişir. Özel halefiyet halleri;

- Birden fazla borçlusu bulunan bölünmez bir borcu İfa eden bu borçlulardan biri lehine
- Mütteselsil borçlular lehine - Kefil lehine
- Özel ve sosyal sigortalarda sigortacı lehine

** Borcun ifası için gün olarak bir ayın borçluluğu, sonu ya da ortası belirlenmişse, sırayla ayın birinci, sonuncu ve on beşinci günü; gün yerine sadece ay belirlenmişse, bundan o ayın son günü anlaşılır.

Tecil (erteleme) = Tarafların anlaşarak süreci uzatmalarına denir.

* Para borcu, sözleşme kurulduğu sırada borcun konusunun bulunduğu yerde İfa edilir.

Sınırlı Cins Borcu = Örn; belirli bir tarlanın ürünü
İfa Üçüncü Edim = İfa üçüncü farklı bir şeyin teslimiyle, borulu
borcundan kurtulmuş olmaz. O şeyin alıcaklı tarafından
paraya çevrilmesinden elde edilenle boru kapatılırsa borulu
kurtulur.

* **Seçimlik boruta**, seçim hakkının kimde olduğu konusunda
sözleşmede bir açıklık yoksa seçim hakkının kural olarak
boraluya aittir.

Para borcu = alıcaklının ifa zamanındaki gerleşim gerinde ifa edilir.
Bu yüzden, para borcu, alıcaklının ayağına götürülecek boradır.
Örn; kirai bedelinin ödenmesi

Cins (şey) borcu = tarımsal ürünler, yığın (seri) üretimin çıktısı
Ürünler gibi cinsinin genel özellikleriyle belirlenen boradır. Cins
boralarında "cins tükemez" ilkesi geçerlidir. Cins borcunun
konusu imkensezleşmez; dolayısıyla borulu alıcaklıya ifaden
kurtulamaz. Sözleşmede açıklık yoksa orta vasıfta malla
ifa etmek yeterlidir.

Aciz Defi = Tam iki tarafa boru yükleyen, sözleşmelerde, söz-
leşmenin kurulmasından sonra borunun iflası nedeniyle,
alıcaklı tehlikeye düşen alıcaklının sahip olduğu savun-
ma hakkına denir.

Ödemezlik Defi = borunun borcunu ifa etmekten gevici
olarak korunması hakkını verir.

Aliud = sözleşmede kararlaştırılardan farklı bir şeyin teslimidir.
Boru gereği gibi ifa edilmiş sayılmaz. Alıcaklı farklı şeyi
ifa olarak kabul etmeyebilir. Borulu böyle bir durumda
temerrüde düşer. Temerrüde düşmek; borcun ifası sırasında
yaşanan aksaklığa bağlanan hukuki sonuçtur.

Mücbir Sebep = kaçınılmaz olarak borunun borcu aykırı dav-
ranışta bulunması sonucunu doğuran öngörülemez ve karşı
konulamaz olağanüstü bir olaydır. Bir olayın mücbir sebep
sayılabilmesi için o olayda bulunması gereken unsurlar;
- Yığınluk - Dışsallık - Kaçınılmazlık
- Öngörülemezlik - Nedenellik

Ön Sözleşme = taraflarca belirlenen asıl sözleşmenin ön-
cisi olarak akdedilen ve taraflara hedeflenen sözleş-
menin kurulduğu için irade açıklamasında bulunma yüküm-
lüğü yükleyen tam iki tarafı boru doğuran bir sözleşmedir.

BORGLAR HUKUKU

6. Ünite Borcun İfa Edilenemesi (İfa Engelleri)

Borçluya Yüklenemeyen İfa Engelleri

- Alacaklının temerrüdü ya da belirsizliği
- Borca aykırılık
- Kusurlu ifa imkansızlığı
- Gereği gibi ifa etmeme
- Borçlunun temerrüdü

Alacaklının temerrüdü = Alacaklının, kendisine önerilen dümlü bir edimin gereği gibi ifasını haklı bir sebep bulunmaksızın reddetmesi durumudur. İhtar çekme şartı yoktur. Sonuçları;

- Borçlunun temerrüdü sona erer
- Borçlunun sorumluluğu hafifler
- Hasar alacaklıya geçer
- Alacaklı artık ödeme defini ileri süremez
- Borçlunun giderlerini istene hakkı doğar
- Sözleşmeden doğan faiz işlemeye devam eder.

Alacaklının belirsizliği = Alacaklının ölmüş, mirasçılarının belirsiz olması ya da alacağın devredilmiş olması ve devreden ile atan arasında uyumsuzluk ortaya çıkmış olması gibi durumlardır.

Borca Aykırılığın Sonuçları

- Kendiliğinden ve hemen ne borcun ne de borca ilişkisinin ortadan kalkması sonucu doğurur.
- Borca aykırılık halinde, asıl olan, alacaklı ile borçlu arasındaki ilişkinin devam etmesidir.
- Borca aykırılığın ilk ve genel sonucu, aynen ifa ise de gerçik ifa halinde buna ek olarak gecikme zararının tazmini istenebilecektir.
- Borca aykırılık halinde ayrıca, borçlu için kazadan (beklenmeyen veya umulmayan halden) sorumluluk gündeme gelebilir.
- Borca aykırılık asıl borcu sona erdirmediği gibi yan borçları da sona erdirmez.

Alacaklının tazminat istemi için koşullar

- 1) Aynen ifanın mümkün olmaması ya da aynen ifa isteminden vazgeçme
- 2) Borca aykırılık
- 3) Zarar
- 4) Borçlunun kusuru
- 5) Borca aykırılık ile zarar arasında uygun nedensellik bağı

İllet bağı kesen haller

- Mücbir sebep
- Üçüncü kişinin ağır kusuru
- Zarar görenin ağır kusuru
- Beklenmeyen hâl
- Alacaklı ve borçlu arasında yapılan sorumsuzluk anlaşması

**** Borçlunun yardımcı kişinin yol açtığı zararlardan sorumluluğundan doğan talepler sözleşmesi zamanasımına tabi olup, süre 10 yıldır.**

* Aciz belgesine konu edilmiş bir alacağın tabii olduğu en uzun zamanaşımı süresi 20 yıldır.

Mücbir Sebep = Kaınılmaz olarak borcunun borca aykırı davranışta bulunması sonucunu doğuran öngörülemez ve karşı konulamaz olağanüstü bir olaydır. Bir olayın mücbir sebep sayılabilmesi için, o olayda olması gereken koşullar;

- Yoğunluk
- Dışsalılık
- Kaınılmazlık
- Öngörülemezlik
- Nedenellik noktaları.

Kamu Mali = Sahipsiz mallar, menfaati kamuya ait olan mallar ve bunların görevlerini yerine getirmek amacıyla kullandığı bütün mallara denir.

Kusurlu ifa imkansızlığı

- Edimin ifası, borcunun kusuruyla imkansızlaşmış olabilmektedir.
- İmkansızlık, borcun tam ya da kısmen ifa edilme imkanının ortadan kalkmasıdır. - Geçerli bir sözleşme bulunmalıdır.
- İfa, herkes için imkansızlaşmış ise objektif; sadece borclu için imkansızlaşmış ise subjektif imkansızlıktan söz edilir.
- Objektif imkansızlık, fiili, hukuki ve ekonomik imkansızlık. - Görünüşleriyle kargımıza çıkabilir. Fiili imkansızlık, edimin konusunun niteliğinden kaynaklanır. Örn; satılan evin sonradan yanması halinde ortaya çıkan imkansızlık hali gibi. Hukuki imkansızlık, hukuk kurallı dolayısıyla olur. Örn; Satılan malın yurt dışından dış alım (ithal) yoluyla tedarik edileceği bir olayda kamu makamlarınca bu malın yurt dışından alımı yasaklanmışsa hukuki imkansızlık olur.

Yanılma Halleri

- Yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamışsa,
- Yanılan, istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamışsa
- Yanılan, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kşiden başkasına açıklamışsa
- Yanılan, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kşiyi, dikkate almasına karşın başka bir kşi için iradesini açıklamışsa
- Yanılan, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir kargı edim için iradesini açıklamışsa

Borcunun temerrüdünden şartları

- müccel (vadesi gelmiş, istenebilir) borç
- ifası mümkün bir borç
- alacaklı temerrüdünden olmaması
- ifa için ihtarda bulunulması

(Aşağıdaki hallerde (borcunun temerrüdünde) alacaklı tazminat istemeye hak kazanır;

- Aynen ifa isteminde bulunmuş
- Borca aykırılık yüzünden gecikme meydana gelmiş,
- Borca aykırılık ile zarar arasında nedensellik bağı varsa
- Borclu kusurlu ise

* Ani edimli sözleşme ilişkilerinin tek taraflı irade beyanı ile sona erdirilmesine = sözleşmeden dönme

Aynen ifa ve gecikme zararının tazminatı = Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde alacaklının sızması halinde kârine olarak tercih ettiği seçimlik hakkıdır. Bu sonuç, ek süre vermeye gerek olmayan hallerde de aynen geçerlidir.

● Olumsuz (menfi) zarar = sözleşmenin geçerli olarak kurulduğuna duyulan güvenin bozula girmesinden dolayı ortaya çıkan zarar türüdür (geçerli zarar)

BORGLAR HUKUKU

7. Ünite Özel Durumlar, Özel Kayıtlar - Tarafların Değişmesi

Taraflarda Gokluk

- Borçlu tarafta gokluk
- Alacaklı tarafta gokluk

Borç İlişkisinin İğdiği Özel Kayıtlar

- Koşul - Vade (ecel) - Yükleme (mükellefiyet)
- Bağlama parası - Cayma parası - Ceza koşulu

Tarafların Değişmesi

- Alacağın devri - Borcun üstlenilmesi - Borca katılma
- Sözleşmeye katılma - Sözleşmenin devri

Paylı Borçluluk = Arık bir anlaşma yokken ve borcun niteliğinde engelleniyorsa birden çok borçlunun her birinin kendisine düşen payı ifa etmekle borçtan kurtulmasıdır.

Bölünemez Borç = Yarıya veya tarafların iradelerine göre yarıda niteliği gereği bölümlere ayrılarak ifası mümkün olmayan borcu ifade eder.

Müteselsil Borçluluk = Bölünebilir edimin konu edildiği bir ve aynı borçtan dolayı birden fazla borçlunun bulunduğu, alacaklının bu borçlulardan dilediğince serdiği birinden yarıda tümünden birden alacağın tamamen yarıda kısmen ifasını isteyebileceği birlikte borçluluk ilişkisidir.

Bölünemez Alacak = Bölünemez borcun birden fazla alacaklı varsa borçlunun, borcu alacaklıların tümüne birlikte ifa etmekle yükümlüdür.

Kısmi Alacak = Alacaklıların her birinin bir ve aynı alacağın belirli bir payını diğerlerinden bağımsız olarak isteme hakkına sahip olduğu durumlarda kısmi alacak söz konusu olur.

Elbirliği ile Alacaklılık = Birlikte alacaklılar alacağı ancak birlikte isteyebiliyorlar ve borçlu da borçundan ancak alacaklıların tümüne ifada bulunarak kurtulabiliyorsa elbirliği ile alacaklılık söz konusu olur.

Elbirliği ile Ortaklık = Miras bırakanın, bir bankadaki hesabından para ödenmesi istemi, tüm mirasçılardan gelmedikçe banka tarafından yerine getirilmez.

Müteselsil Alacak = Bölünebilir bir alacakta, alacaklıların her birine borçludan diğer alacaklılardan bağımsız olarak alacağı isteme yetkisi; borçlu da alacaklılardan herhangi birine yapacağı ifayla borçtan kurtulma yetkisi verilmiş ise söz konusu olur.

Koşul Türleri

- İradî - Tesadüfî - Karma - Olumlu - Olumsuz
- Erteleyici - Bötücü

Niteliği gereği koşula bağlanamayan istekler

- Dönme - Seaim hakkı - Fesih

(Genilik doğuran hakların kullanılması koşulu bağlanamaz)

Erteleyici Vade = İşlemin hüküm ve sonu, doğurmaya başlaması, gelecekte gerçekleşmesi kesin bir olaya bağlanmış ise söz konusu olur.

Bötücü Vade = İşlemin doğurmaya başladığı hüküm ve sonuçların ortadan kalkması gelecekte gerçekleşmesi kesin bir olaya bağlanmışsa söz konusu olur.

Ceza Koşulu = Borçlunun, alacaklıya karşı, borcunu hiç veya gereğince yerine getirmedigi takdirde ifa etmeyi, önceden yüklediği edime denir.

* Yükleme, ikaazsız (karşılıksız) kazandırmalara konan bir kayıttır. Bu halde yükleme bağışlama ve ölime bağlı tasarruflarla konan bir kayıt niteliğindedir.

İfaya eklenecek ceza koşulu = Belirli bir yerde veya vadede ifa edilmesi gereken borcun belirli yerde veya vadede ödenmemesi halinde ödenmesi istenilen ceza koşuludur.

* Örn; taksitli ve ön ödemeli taksitli satışlarda kararlaştırılan ceza koşulu, malın peşin satış değerinin %10'unu aşmaz.

* Alacağın devri sözleşmesinin tabii olduğu geçerlilik şekli = Adı yazılı şekil'dir.

Niteliği gereği devredilemeyen alacaklar
Bizzat alacaklıya ifası gereken alacaklar tenlik edilemez.
Örneğin; nafaka alacakları

* Bir malvarlığının veya işletmenin devredilmesi halinde devreden ve devralanın yasa gereği müteselsilen sorumlu oldukları süre 2 yıldır.

Kesin hükümsüzlük = Borca katılma sözleşmesine sözleşmenin yapıldığı sırada borca katılan kişinin eşinin rıza göstermiş olmasının sözleşmeye etkisidir.

Bağlama Parası (pey akçesi) = Sözleşme kurulurken bir taraftan diğerine verilmiş olan bir miktar para eğer tarafların bağlama niye göstermek için verilmişse.

Bu koşulların alacaklı tarafından kanıtlanması halinde aşkın zararın tazminine hükmedilebilecektir;

- Borca aykırılık meydana gelmiş olmalıdır.
- Alacaklı bir zarara uğramış olmalıdır.
- Borca aykırılık ile zarar arasında nedensellik bağı bulunmalıdır.
- Zarar, ödenmiş ceza koşulunu aşan miktarda olmalıdır.
- Borçlu kusurlu olmalıdır.

Sözleşmenin Devri

Sözleşmeyi devralan ile devreden ve sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devreden bu sözleşmeden doğan taraf olma sıfartı ile birlikte bütün hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşmadır.

Borcun Üstlenilmesi = Borcun borçlu tarafının yerine üçüncü bir kişinin geçmesine denir. Alacağın devri ile tamamen ters yapılarıdır. Orada alacak devredilirken burada borca üstlenilir. Soyut işlemlerdir. Alacak kısmen devredilebilirse de boru kısmen üstlenilemez (nakledilemez).

8. Ünite Borç İlişkisinin Üçüncü Kişilere Etkisi ve Borcun Sona Ermesi

Borç İlişkisinin Üçüncü Kişilere Etkileri

- Üçüncü kişinin failini üstlenme (Üçüncü kişinin edimini taahhit)
- Üçüncü kişi yararına (lehine) sözleşme
- Üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşme
- Genel Olarak Borcun Sona Ermesi
 - İfa - İbra - Yenileme - Takas
 - Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi
 - Kusursuz ifa imkansızlığı
- Zamanaşımı
 - Zamanaşımının durması
 - Zamanaşımının kesilmesi

Garanti Sözleşmesi = Garanti alan ve garanti veren arasında yapılan ve garanti verenin o işten beklenen sonucu garanti etmesi suretiyle garanti alanı bir işin yapılmasına teşvik etmek amacıyla hizmet eden bir sözleşmedir.

Eksik Üçüncü kişi lehine sözleşme = Taraflar arasındaki anlaşmayla, alacaklının borcun kendisine ifa edilmesini istemeye yetkili olduğu borcunun da borcu kendisine ifa etmekle yetkili ve yükümlü olduğu bir üçüncü kişiye ifayı kabul yetkisi veren sözleşmedir.

Tam Üçüncü kişi lehine sözleşme = Bir sözleşmeden doğan alacağın doğrudan doğruya borçludan ifasını isteme yetkisini (doğrudan talep hakkını) üçüncü kişiye veren anlaşmalıdır.

Sigorta = Aynı ve benzer tehlikelere maruz bulunan kişiler topluluğunda riskin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkacak ihtiyacın belirli bir para karşılığında giderilmesine yönelik olarak bağımsız bir talep hakkına sahip olunmasıdır.

* **Bazen fer'i borçlar ortadan kalktığı halde asıl borç sona ermez.**
Örn; faizli edına (karz) sözleşmesinde, ana para alacağı 10 yılda zamanaşımına uğrarken faiz borcu beş yılda zamanaşımına uğrar.

İbra = Alacaklı ile borçlu arasında kurulan ve amacı borcun ifası mümkünse borcundan tam ya da kısmen kurtarmak olan sözleşmedir. Taraflarca ceza kogulunu ortadan kaldıran bir ibra anlaşması yapılmış olsa bile asıl borç varlığını korur. İbra sözleşmesi, borcu doğuran işlem gikle bağlı olsa bile herhangi bir gikle uyulmaksızın kurulabilir. Herhangi bir geçerlilik gikline tabi değildir.

Yenileme = Yeni bir borç oluşturmak suretiyle eski borcun sona erdirilmesi konusunda taraflar arasında yapılan açık anlaşmaya denir. Yeni doğmuş olan borcun eski borcun farklı olması şarttır. Yasal yenileme halleri;

- Eşya hukukunda taşınmaz rehin konusunda keşime çıkan ipotekli borç senedi veya irat senedidir.

Takasın Koşulları (Ödeme)

- Boraların karşılıklığı, özdeşliği, muaccel, aynı cins olması
- Tek taraflı takas arıklanmasında bulunulması
- Boraların takasa elverişliliği
- Takastan feragat edilmiş olması

Yasa Gereği Takası Yasaklanmış Alacaklar

- 1) Tevdi edilmiş eşyânın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar
- 2) Haksız olarak alınmış veya aldatma sonucunda alınmış eşyânın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar
- 3) Nafaka ve işçi ücreti gibi, borcunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar

**** Borcu muaccel olmadıkça hakkında öngörölmüş olan zamanaşımı süresi işlemeye başlamaz. O halde zamanaşımının alacağın muaccel olması gerekmektedir.**

Zamanaşımının borcu etkisi:

Borcu talep ve dava edilebilirliğini ortadan kaldırır. Borcu sona erdirmez lakin ifası da istenemez. Zamanaşımına uğramış borcu eksik borcu haline döner.

*** Eserin ayıplı olarak tesliminde yüklenicinin kusurlu olması halinde yükleniciye karşı açılacak davaların tabii olduğu zamanaşımı süresi 20 yıldır.**

Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmeler

Bu sözleşmelerde borcunun borçlandığı edim, sözleşmeye taraf olmayan üçüncü kişiye ifa edilmektedir. En yaygın örneği sigorta sözleşmeleridir. → Bu tip sözleşmelerde üçüncü kişiye ifa, alacaklıya ifa değildir, ama ifa ile borcu sona erer.

Borcunun durumlarıyla zamanaşımının kesilmesinin sebepleri?

- Borcunun borcu itkar etmiş olması
- Borcunun borcu faizini ödemesi
- Borcunun kefil göstermesi
- Borcunun rehin göstermesi

Alacaklının durumlarıyla zamanaşımının kesilme sebepleri?

- dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa
- icra takibinde bulunmuşsa
- iflas masasına başvurmuşsa

Üçüncü kişinin fiilini üstlenme

Alacaklı ile üçüncü kişinin edimini üstlenen (borçlu) arasında geçerli bir borcu ilişkisi olmalı, bu ilişkide borçlu tarafından alacaklıya karşı üçüncü bir kişinin fiili üstlenilmiş olmalıdır.